պետերը, սակայն նոր Դանիլեւին կազմութիւնը յանձնեց յառաջդիմականներու պետ Տանէֆի։ Ազգայնական կուսակցութիւնն արտօնեց իր դեր-նախագահը՝ Թէոտորոֆ՝ մտնել այն Դանիլեւին մէջ որ Կէշոֆի խաղաղասէր քաղաքականութիւնը պիտի շարունակէր և իրաւարարութեամբ վերջացնէր Սերպիոյ, Յունաստանի ու Պուլկարիոյ վէճը։ Այդ թուականին հասաւ Ռուսիոյ կայսեր հեռագիրը, որուն մասդրութիւնները կ'յորմարէին պուլկար պետական մարդոց տեսակէտներուն։ Կառավարութիւնը նոյն իսկ որոշեց ընտրել ամէնէն կարճ ճամբան՝ եւ կենալով Բեդերսպուրկի մէջ Պալքանեան երեք Պետութեանց Վարչապետներուն տեսակցութենէն։ Ասոր համար պէտք կար Ֆէրտինանտ Թագաւորին և կառավարական երկու կուսակցութեանց պետերուն միջեւ համաձայնութեան մը։ Այս նպատակով Յունիս 22ին Թագաւորը Վառնայի դղեակին մէջ տեսակցեցաւ Տանէֆի, Թէոտորոֆի և Ջօր. Սավօֆի հետ։ Խորհրդակցութեան արդիւնքը նոյն օրն իսկ հաղորդուեցաւ Սօֆիայի Ռուս դեսպանին, զեկուցանելով որ Պուլկար վարչապետը պատրաստ էր Բեդերսպուրկ երթալու։ Յունիս 23էն 27 պատրաստուեցաւ ընդարձակ յիշատակագիր մը զոր պատուիրակը Բեդերսպուրկ պիտի տանէր։ Յիշատակագիրը Յունիս 28ին ներկայացուեցաւ Սօֆիայի Ռուս դեսպանին։ Պուլկար կառավարութիւնը միեւնոյն ատեն որոշեց կարելի եղածին չափ պահեստիներ արձակել, որով մինչեւ Յունիս 29 արձակուեցան 70,000 հոգի։ Կացութիւնը շատ խաղաղ էր։ Դանիլեւին անդամներէն և ոչ մէկը միտքէն պիտի անցընէր պատերազմական դէպքերու կարելիութիւն մը։ Այդ պատճառով էր որ նկատի չառնուեցաւ Ռումանիոյ առաջարկն որ իր չէզոքութեան փոխարէն կ'պահանջէր իրեն թողուլ Թութրաքան—Պալչըքի գիծը։ Սակայն Յուլիս 1ին անակնկալ դէպք մը տեղի ունեցաւ։ Նախարարաց Խորհուրդը լուր առաւ թէ Պուլկարներ յարձակած էին Սերպերու և Հելլէններու դէմ։ Նախարարներն ապշած մնացին։ Լուրը սա տպաւորութիւնը գործեց կառավարութեան վրայ. — «Առաջին վայրկեանին իսկ կառավարութիւնը բացորոշապէս տեսաւ թէ ընդհ. բանակետը Դանիլեւին քաղաքականութեան հակառակ գործած էր և թէ դաւադրութիւն մը սարքուած էր, որուն զոհը պիտի ըլլային Պուլկարիա և իր պատիւը։ Նախարարութեան առաջին գաղափարն եղաւ հրաժարիլ, այդ ոճրական արարքին դէմ բողոքելու համար։» Սակայն ամէնէն տխրողականն էր երկիրն ազատել՝ որ յուսահատական վիճակի մէջ էր։ Նախարարաց Խորհուրդն իսկոյն սպարապետի օգնականին հրաման ղրկեց յարձակումները դադրեցնելու համար. Նաեւ խնդրուեցաւ Ռուս կառավարութենէն պահանջել Պելկրատէն ու Աթէնքէն, որ սերպ և հելլէն կառավարութիւններն ալ միեւնոյնն ընեն։ Պուլկարիոյ փրկութիւնը կախում ունէր այդ ձեռնարկներուն յաջողութենէն։ Յուլիս 2ին Տանէֆ առաջարկեց որ Դանիլեւ հրաժարի, ինչ որ տեղի պիտի ունենար Թագաւորին և կուսակցապետ Տանէֆի, Թէոտորոֆի, Ռատոսլավօֆի, Մալինոֆի, Կէնատիէֆի, և Թոնչէֆի միջեւ խորհրդակցութեան մը հետեւանքով։ Այդ նիստին մէջ Թէոտորոֆ յայտարարեց ազգայնական կուսակցութեան անունով. — «Յունիս 29էն 30 առանց մեր գիտութեանը, մեր հաճութեան հակառակ կարգ մը դէպքեր տեղի ունեցան, մեծ ցաւ պատճառելով մեզ։ Այդ դէպքերը մեզ դրին հրմակուելն կացութեան մէջ։» Ֆէրտինանտ Թագաւոր չընդունեց Դանիլեւին հրաժարականը, որով Նախարարութիւնը հարկադրուեցաւ բաժակը պարպել մինչեւ վերջին կաթիլը։ Պատերազմը կասեցնելու մասին Դանիլեւին ջանքերն անօգուտ էին։ Կռիւն սկսած էր ամբողջ գիծին վրայ։ Տանէֆի Դանիլեւն հարկադրուեցաւ թոյլ տալ որ ընդհ. բանակետին քաղաքականութեան խառնուելէն առաջ եկած դէպքերն իրենց ընթացքը շարունակեն։

Թէեւ պուլկար թերթին պատմութիւնովը պուլկար սպայակոյտն է որ կ'ամբաստանուի, բայց նաեւ յայտնի է թէ Զար Ֆէրտինանտ առ Նիքոլա Կայսրն իր ծանօթ հեռագրով ոչ նուազ քննադատուեցաւ, այնքան ապերտօրէն մերժած ըլլալուն համար Ռուսիոյ վեհապետին պատուական առաջարկը։ Բնաւ տարակոյս չկայ որ պուլկար թագաւորին հեռագիրը պաղեցուց Ռուսիոյ համակրանքը որով Պուլկարիան իր ճակատագրին թողուց։ Եթէ պուլկար սպայակոյտը պուլկար կառավարութեան խոհականութեան հակառակ խիզախ ընթացք ունեցաւ, տարակոյս չկայ որ Ֆէրտինանտ Զարն աւելի սպայակոյտին յանդգնութեանը կողմնակից եղած է, քան իր կառավարութեան խոհականութեանը։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍԸ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ ՄԷՋ

Էջմիածնէն հետեւեալը հեռագրուած է Կովկասեան թերթերուն.—Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 5ին տեղի ունեցաւ Կաթողիկոսի հանդիսաւոր երթը տաճար։ Վեհափառին ուղեկցում էին արքեպիսկոպոսներ, եպիսկոպոսներ, միաբանութիւնը և պատգամաւորները։ Կաթողիկոսի ամպհովանին բռնած ունէին՝ Թիֆլիսի վաճառականապետ Ա. Միլեան, Թաւրիզի վաճառականապետ Զ. Նազարբէկեան, Մշ—ի խմբագիր Հ. Առաքելեան և Մոսկուայի պատգամաւոր Հ. Կուսիկեան։ Երեկոյեան ամբողջ բակը լուսավառուած էր և նուագում էր երաժշտութիւնը։ Ելեկտրական լուսաւորութեամբ շքեղ կերպով լուսազարդուած էին Ս. Մեսրոպի և Ս. Սահակի պատկերները։ Երեկոյեան ժամը 7ին կայացաւ պատգամաւորների ընդհանուր ժողով մատենադարանի մեծ դահլիճում։ Հ. Առաքելեան բանալով ժողովը՝ առաջարկեց վերջինիս քննութեան առնել մի խումբ պատգամաւորներու հետեւեալ առաջարկութիւնները. 1. Կաթողիկոսին շնորհակալական ուղերձ մը ներկայացնել Համազգային Յոբելեանը կազմակերպել են համար։ 2. Քննութեան առնել դպրոցական ֆոնտին կազմակերպման հարցը։

Ընդհանուր ժողովը միաձայն ընդունեց այս առաջարկներն և Հայկ Տէր Միքայէլեանի նախագահութեամբ քննութեան ենթարկելով նրանց, ընտրեց մի յանձնաժողով՝ խմբագրելու ուղերձներն և պատրաստելու զեկուցումներ դպրոցական ֆոնտի և ուսուցչական խնդրի վերաբերեալ։

Զանազան վայրերից եկած ներկայացուցիչների թիւը հասնում է մօտ 250 հոգու։

Ստացված են բոլոր երկիրներում գըտնվող Հայերից, նոյն իսկ Հապէշիստանից, մօտ 400 հեռագիր, որոնցմով շնորհաւորում և իրանց բերկրութիւնն են արտայայտում ազգային մեծ տօնի առիթով։

Շնորհաւորութիւններ են ուղարկել ռուսական, վրացական, յունական, թուրքական, կաթոլիկ և բողոքական այլեւայլ հիմնարկութիւններ։

Յոբելեանի փառահեղ տօնակատարութիւնը սկսվեց Հոկտ.ի 12ին Օշականում, ուր, պատարագից յետոյ, հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կատարվեց Ս. Մեսրոպի գերեզմանին վրայ, ներկայութեամբ Վեհափառ Կաթողիկոսի, ամբողջ հոգեւորականութեան, ներկայացուցիչների և բազմաթիւ ժողովրդի։

Հոգեհանգստից յետոյ Վեհափառ Կաթողիկոսը օրվայ պատշաճ քարոզ խօսեց՝ փառաբանելով Ս. Մեսրոպի, Ս. Սահակի և նրանց մեծ գործը շարունակողների ազգօգուտ գործունէութիւնները։

Խօսվեցին և կարդացվեցին շնորհաւորական ճառեր և ուղերձներ։

Առաջին ճառերն արտասանեցին թիւրքահայերի ներկայացուցիչներ Ստ. Մալխասեանց և Հ. Առաքելեան։

Թուրքերի ներկայացուցչի ճառն ընդունվեց բուռն ծափահարութիւններով։

Հոկտեմբերի 12ի երեկոյեան Էջմիածնում տեղի ունեցաւ ժողովրդական մեծ տօնակատարութիւն, որ համախմբել էր ժողովրդի հոծ բազմութիւն շրջակայ գիւղերից։

Կարապետ եպիսկոպոսն այդ երեկոյեան կարդաց աւուր պատշաճի դասախօսութիւն։

Շաբաթ, առաւօտեան ժամը 8ին, սկսվեց Կաթողիկոսի, բոլոր հոգեւորականութեան և պատգամաւորների երթը դէպ ի Օշական գիւղը։ Կաթողիկոսի փակ կառքին հետեւում էին մօտ 50 կառքեր։ Օշականում հաւաքվել էր ժողովրդի հոծ բազմութիւն։ Պատարագիչն էր Այվազեան արքեպիսկոպոսը։ Պատարագից յետոյ Կաթողիկոսը՝ շրջապատուած հոգեւորականներով, պատգամաւորներով և բազմաթիւ ժողովրդով՝ հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կատարեց Հայ տառերի գիւտիչ Ս. Մեսրոպի գերեզմանին վրայ։ Հոգեհանգստից յետոյ եղաւ ժողովրդական նախաճաշ։ Ասվեցին ճառեր և տեղի ունեցան շնորհաւորութիւններ։ Օշական գիւղն այդ օրը մի հրաշագեղ պատկեր էր ներկայացնում։

Հոկտեմբերի 13ին, կիրակի, Մայր—Տաճարում կատարվեց հանդիսաւոր պատարագ և Հայրապետական մաղթանք։ Պատարագիչն էր Սուքիաս Արքեպ.ը։

Ցերեկվայ ժամը 3ին Գէորգեան Ճեմարանում տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր ցերեկոյթ գրական—երաժշտական բաժնով։ Ցերեկոյթը սկսվեց Ճեմարանի վերատեսուչ Բագրատ Եպիսկոպոսի մի գեղեցիկ ճառով։ Ներկաների վրայ ցերեկոյթը թողեց լաւ տպաւորութիւն։

Երեկոյեան ժամը 6ին կայացաւ ընդհանուր ճաշկերոյթ մօտ 250 պատգամաւորների մասնակցութեամբ։

Առաջին բաժակը առաջարկեց Վեհափառ Կաթողիկոսը Թագաւոր Կայսրի կենացը, որ ընդունեց ոգեւորուած հուրրայով և ռուսական ազգային օրհներգի երրեակ նուագածութեամբ։

Երկրորդ բաժակը առաջարկեց Ալեքսանդր Բալանթար Վեհ. Կաթողիկոսի կենացը։

Երրորդ բաժակը առաջարկեց Կաթողիկոսը Կովկասի փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վօրօնցօվ-Դաշկօվի կենացը, իսկ չորրորդ բաժակը՝ հայ ազգի բարեկեցութեան կենացը։

Հ. Առաքելեան Ամերիկայի, Թուրքիոյ, Պարսկաստանի, Եգիպտոսի և Եւրոպայի Հայերի կողմից ողջունեց Ռուսիոյ Հայերին։

Հացկերոյթից յետոյ, երեկոյեան ժամը 9ին, բոլոր պատգամաւորները Վեհարանում ներկայացան Վեհ. Կաթողիկոսին, և Հ. Առաքելեան պատգամաւորների կողմից շնորհակալութիւն յայտնեց Ն. Ս. Օծութեան՝ համազգային ներկայ փառայեղ տօնը Էջմիածնում կազմակերպելու և հիւրասիրութեան համար։ Կաթողիկոսը օրհնեց բոլորին և յայտնեց որ համաձայն պատգամաւորների ցանկութեան, խորին հպատակութեան հեռագիր է ուղարկել Թագաւոր—կայսրին, նոյնպէս և Փոխարքային։

*** Բրիւնեւի թեմակալ Տ. Ներսէս Արքեպսկ. Խիւտավէրտեան 100,000 րուբ. յատկացուցած է ի նպաստ կրթական ֆոնտին։

ԲԱԼՔԱՆԵԱՆ ԽՆԴԻՐ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ Կ'ՍՊԱՌՆԱՅ

«Յունաստանի վերջնագիրը» խորագրին տակ Թ—նէն կ'գրէ. «Այո՛, Աթէնքի Գործակալութիւնը, որ հելլէն կառավարութեան տեսակէտը կ'ցոլացնէ պաշտօնապէս, կ'ըսէ թէ Յունաստան, քանի մը օր եւս սպասելէ ետք, Թուրքիոյ հանդէպ ուրիշ ընթացք պիտի բռնէ և արդէն իսկ ձեռք առած է հարկ եղած միջոցները։ Զենք կրնար գիտնալ թէ այս սպառնալիքներն ի՛նչպէս պիտի կրնան գործադրուիլ։ Յունաստան պատերազմը պիտի՞ վերսկսի։ Ի՛նչպէս և ի՛նչ կերպով։ Իրարու սահմանակից չենք։ Եթէ սահմանակից ըլլայինք, ականջ պէտք չկախէինք այս սպառնալիք-